

Ambroz Tudor

Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Splitu

Ljetnikovac Hanibala Lucića u Starom Gradu na Hvaru

Izvorni znanstveni rad – *Original scientific paper*

predan 22. 11. 2002.

Sažetak

Danas gotovo neprepoznatljiv ljetnikovac što su ga tijekom 16. stoljeća podizali Hanibal i njegov sin Antun Lucić u Starom Gradu na Hvaru ovdje je predstavljen na osnovi istraživanja u Hektorovićevoj arhivu, danas u Zavodu za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku,

i terenskih istraživanja. Utvrđeno je izvorno prostiranje sklopa te elementi od kojih se sastojao. Posebno je istaknuta zanimljiva arhitektonska dekoracija, koja je primijenjena na tom sklopu u drugoj polovini 16. stoljeća.

Ključne riječi: Hvar, Stari Grad, Lucić, ljetnikovac, 16. stoljeće

Sklop Lucića u Starom Gradu¹ ubiciran je već početkom 20. stoljeća.² Međutim, u literaturi postoje kolebanja oko njegova položaja, čemu je uzrok povremeno korištenje imena Biskupija, iz čega se zaključivalo da je to možda sklop hvarskih biskupa, a ne Lucića.³ No nedvojbeno se radi o sklopu Lucića, koji nasljeđuje stariji toponim slično imenu Tvrdalja Petra Hektorovića.⁴ Potvrda tomu je dokument iz Hektorovićeve arhiva, danas u Dubrovniku, gdje se u jednom podužem prikazu povijesti vlasništva nad sklopom iz prve polovine 19. stoljeća taj sklop naziva Biskupija,⁵ ali se na nekim mjestima pojašnjava da se radi o ostavštini Julije Lucić, Hanibalove nevjeste, ili jednostavnije o ostavštini Lucića. Osim toga dokument donosi i vrijedne zapise o pojedinim dijelovima sklopa:⁶ »... Casa, Cortivo, e Tezza posta in Città Vecchia or nominata Biscupia...«;⁷ »Che in esecuzione agli atti giudiziarii 1679. il S. Matteo Ettoreo fu dichiarato erede legatario con vincola di fidecomisso e fu posto in possesso dei legati della S.^a Giulia Lucio e fra gli altri delle porzioni libere dello stabile Lucio«;⁸ »... nella divisione 1689 fra Vidali e Buffalis la casa ipotecata toccata a porzione al Vidali con la met del cortile e la Tezza al Bufallis con la casa detta la cucina«;⁹ »... al ricupero della Casa, tezza, e cortivo posta in Città Vecchia appreso la Loggia¹⁰ nominata Biscupia...«;¹¹ »... il pred.¹⁰ stabile nominato Biscupia...«.¹² Posve je izravna potvrda Petra Fanfogne o primitku 400 lira od Antuna Hektorovića na ime otplate hipotekarnog kredita na kuću i vrt u Starom Gradu iz 1658. godine, gdje se za dio vrta kaže: »la sua partizione del giardino sive fu del q.^m Sr Anb.^e Lucio«.¹³

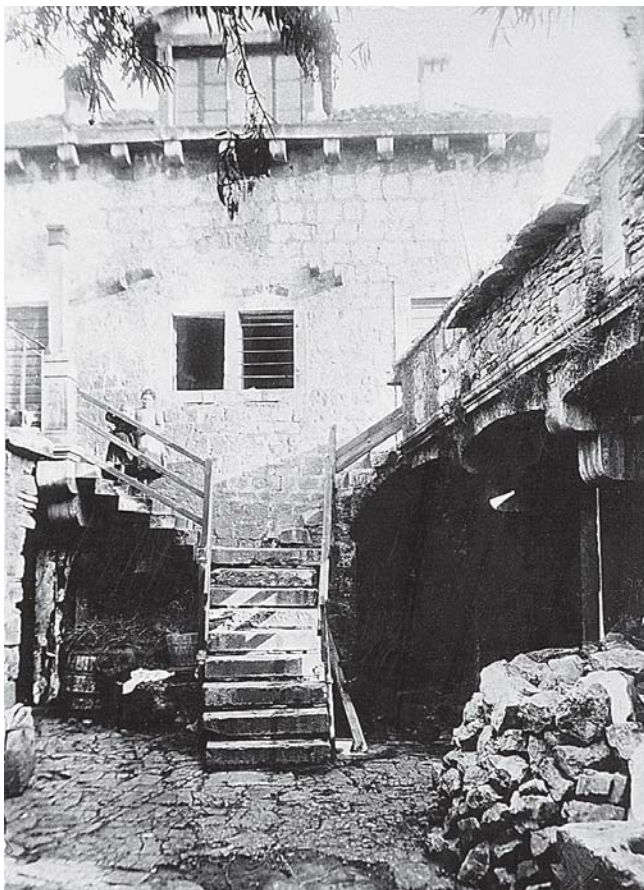
Ladanjsko-gospodarski sklop Lucića u Starom Gradu središte je njihova imanja u Starigradskom polju, kao što je onaj u

Kutu na Visu središte viških posjeda.¹⁴ Raspršenost zemljoposjeda Lucićevih, te nužnost stalnog kretanja da bi se posjed održavao, najbolje oslikava sam Hanibal Lucić u stihovima *Sad me Vis, sad Stari, sad ima Novi Hvar / Cić takih ter stvari počivam nikadar*. Do danas objavljeni dokumenti o H. Luciću iskazuju pjesnika i kao vrijednog te pragmatičnog veleposjednika.¹⁵ Njegovo znanje o održavanju poljoprivrednog imanja najbolje pokazuju stihovi upućeni Milici Koriolanović:¹⁶

ka činiš da riju težaci, da sade,
da oru, da siju, da zlu travu vade;
potok da se kopa i voda navaja
cić suše i potopa, kako se gdi zgaja;
i da se pak kupi, ča po sve godišće
obilno se župi ne manjkajuči nišće.¹⁷

Osim spomenutih, cijeli posjed Lucića u Starigradskom polju navodi inventar imanja Antuna Lucića, sina Hanibalova, iz 1584. godine.¹⁸ U tom dokumentu navodi se 16 vinograda (*vigne*), dva polja zasađena stablima smokve (*con arbori figheri*) te pet polja (*terreno*) bez navoda poljoprivredne kulture. Dokument donosi i podatak o komadu zemljišta (*un pezzo di terra*) na Tvrdalju, što ga je Hanibal Lucić nabavio (*acquisto*) od Ivana Ljubića, te podatak o vlasništvu Lucića nad polovinom kuće pokrivene kamenim pločama (*La metà d' una casa coperta di pianche*) i jednim vrtom (*horto*) u Starom Gradu, što pokazuje da su, osim predmetnog sklopa, Lucići vlasnici i drugih nekretnina u Starom Gradu.¹⁹

Najraniji poznati spomen sklopa H. Lucića u Starom Gradu nalazi se u pomalo neobičnoj parnici između Bondomjera

Istočni dio dvorišta i zapadno pročelje kuće uz nekadašnji perivoj, početak 20. stoljeća (Stara fototeka Konzervatorskog odjela u Splitu)
East part of the courtyard and west façade of the house beside the former park, beginning of the 20th century

Južno pročelje kuće uz nekadašnji perivoj i ulomak dvorišnog zida, sredina 20. stoljeća (Stara fototeka Konzervatorskog odjela u Splitu)
South façade of the house beside the former park and a fragment of the courtyard wall, mid-20th century

Hektorovića pok. Vicka i Frane Hektorovića pok. Uliksa, koji se od 1574. do 1578. godine spore oko nasljedstva osobne odjeće pjesnika Petra Hektorovića, a koja se nalazi u kući Antuna Lucića u Starom Gradu.²⁰ Oporuka Antuna Lucića, sina Hanibalova, iz 1579. godine napisana je upravo u starigradskoj kući »*Actum Phari in Città Vecchia in casa dell' habitazione del spettabile messer Antonio Lucio...*«²¹ Oporuka Hanibala Lucića iz 1553. godine ne spominje pojedinačno nijednu nekretninu, već – osim nekih novčanih legata – proglašava njegova sina Antuna za univerzalnog nasljednika: »...*primum et ante omnia lasso tutti li miei beni mobili et stabili ad Antonio mio fiol natural*«.²² Antun Lucić osim nekoliko pojedinačnih ostavština i novčanih legata, među kojima se spominje i starigradski samostan dominikanaca, univerzalnim nasljednikom proglašava svoju suprugu Juliju.²³

Julija Lucić je svoju prvu oporuku napisala 1584. godine, a u podosta izmijenjenu kodicilu oporuke iz 1591. godine sklop se spominje kao: »...*le case col giardino poste a Città Vecchia farbricato per li Spett. Sign. Anibale, et Sr. Antonio Lucio mio marito siano delli heredi testamentarij dopo la mia morte del Spett. Sign. Pietro Hettoreo mio avo materno*«.²⁴ Priključivanje sklopa Lucića fideikomisu Petra Hek-

torovića pokazalo se presudnim za njegovu daljnju sudbinu. Naime, Hektorovići nisu nikada uspjeli utvrditi tko od njih treba biti fideikomisni Petrov nasljednik, već su 1595. godine počeli dijeliti fideikomisa.²⁵ Diobama su se kasnije pridružile i brojne parnice, što se, između ostalog, odnosilo i na sklop Lucića. Neriješena nasljedna prava ostavila su brojnu dokumentaciju o sklopu tijekom 17. i 18. stoljeća, a ovdje se donose navodi iz dokumenata važni za poznavanje sastava i smještaja pojedinih dijelova sklopa.²⁶

Prva dioba samog Lucićeve sklopa potječe iz 1622. godine, kada se dijeli između Antuna Hektorovića pok. Hektora i Ivana Frane Hektorovića pok. Antuna od 3. veljače 1623. godine.²⁷ Antun dobiva kuću, tezu i kucište, a Ivan Frane Hektorović staru kuću koja služi kao kuhinja s konobom i perivoj. Zajednički su dvorište s cisternom i svi krovovi.²⁸

Godine 1658. Antun Hektorović pok. Ivana Frane uzima hipotekarni kredit od Petra Fanfogne iz Zadra u iznosu od 400 dukata, zbog čega mu 29. kolovoza 1663. godine priznaje pravo na: »... *una Casa di ragione dello constatate posta qui a Città Vecchia con tutte le sue ragioni et pertinenze con la sua Tezza compressa dal circuito delle Mure Largezza et Longhezza come si atrova fra li confini da Levante li heredi*

Kat i krov zapadnog pročelja kuće uz nekadašnji perivoj, sredina 20. stoljeća (Stara fototeka Konzervatorskog odjela u Splitu)

First floor and roof of the west façade of the house beside the former park, mid-20th century

Arhitektonski snimak zapadnog pročelja kuće uz nekadašnji perivoj, kraj šezdesetih godina 20. stoljeća (Muzej hvarske baštine, Hvar)

Architectonic survey of the west façade of the house beside the former park, end of the 1960s

*quondam Domenico Bogdanich. Ponente li Signori Fassanei mezzodi il giardino. Fosse tutto dalli Signori Fratelli Hettorei quondam Signor Gian Francesco, et da borra Strada comun.*²⁹

Kčerke Antuna Hektorovića pok. Ivana Frane, Marija Hektorović udana za Julija Jakšu i Perica Hektorović udana za Ivana Krstitelja Vidalija, zastupane od svojih suprug, dijele 23. lipnja 1677.³⁰ »La Casa in Città V.^a d.^a la Cucina con la meta delle Terazze, il Cortile e Cisterne nei non la portione da len.^{te} del Giardino«, »La altra metà del detto Giardino«, »Casa in Città V.^a appresso la d.^a Cucina, et nell' alora metà del Cortile, Cisterne e Terazze, si come anco nella Tezza e murache che resta per pon.^{te} del sud.^o Cortile.«³¹

Ladanjsko-gospodarski sklop Lucića nalazi se u sjeverozapadnom dijelu Staroga Grada. Sa zapadne strane graniči s ladanjsko-gospodarskim sklopom Fazanića, a u neposrednoj su blizini sklop Gariboldija, Bučića i Tvrdalj. Smješten je na rubu naselja čija mu je rahlost omogućila razvijanje veličine sklopa, brojnost elemenata i složenost raščlambe. Može se smatrati suburbanim ladanjsko-gospodarskim sklopom, u koje se ubrajaju najbolji primjeri ladanjske arhitekture hvarske komune. Sjevernim pročeljem okrenut je javnoj komunikaciji, no jedini odnos sklopa prema mreži naselja jest korištenje pristupa. Svi elementi sklopa organizirani su oko unutrašnjeg dvorišta, a najrastvorenije je pročelje ono okrenuto prema jugu, prema vinogradima i voćnjacima Starigradskog polja, što zasigurno pokazuje ladanjske osobine cijelog sklopa. Zatvorenost prostorne organizacije ladanjsko-gospodarskih sklopova unutar sebe, odnosno organizacija elemenata sklopa oko unutrašnjih otvorenih prostora dvorišta i vrto-

va, kao i često izražena težnja otvaranju glavnih pročelja kuće za stanovanje prema okolnom krajoliku, glavna je razlikovna osobina ladanjsko-gospodarskih sklopova unutar naselja u odnosu na ostale kuće ili sklopove.

Ranije spomenuti dokumenti donose cijeli niz navoda koji omogućuju rekonstrukciju prostorne organizacije ladanjsko-gospodarskog sklopa, koji je danas jedva prepoznatljiv. Kodici oporuke Julije Lucić iz 1591. godine cijeli sklop jednostavno naziva kuće s perivojem, *case col giardino*.³² Nešto ranije Antun Lucić piše oporuku u *casa dell' habitazione*,³³ termin poznat iz onovremenih opisa stambene arhitekture kao građevina u širem sklopu za koju se naglašava da se u njoj stanuje, za razliku od ostalih kuća drugačije namjene. Dalje se navode *Casa, Cortivo, e Tezza*.³⁴ Veliko dvorište, *cortivo*, najčešće se spominje kao *cortile*, imenica koja označava svako dvorište uz kuću. Jedna kuća je *casa detta la cuccina*,³⁵ u dokumentu iz 1623. godine precizirana je kao stara kuća koja služi kao kuhinja s konobom.³⁶ Gotovo svi dokumenti spominju perivoj, *giardino*. Dokument iz 1663. godine donosi podatak da je teza bila ograđena zidom,³⁷ a onaj iz 1677. godine da su uz nju bila neka kućišta, *murache*.³⁸ Isti dokument donosi podatak da je postojala i druga kuća ispred one zvane kuhinja, *Casa in Città Vecchia appresso la d.^a Cuccina*.³⁹ Sklop je bio opskrbljen s nekoliko gustirni, *Cisterne*,⁴⁰ jer se iste uvijek spominju u množini. Dokumenti spominju važan detalj sklopa, *terazze*,⁴¹ šetnicu uz unutrašnje lice dvorišnog zida oslonjenu na konzole, detalj jedinstven u stambenoj arhitekturi hvarske komune, a poznat još na kasnijim primjerima sklopa Kanavelića u Korčuli i Gliga u Bobovišću na Braču.⁴²

Presjek istok–zapad kuće uz nekadašnji perivoj i dvorišta, kraj šezdesetih godina 20. stoljeća (Muzej hvarske baštine, Hvar)
East–west cross-section of the house beside the former park and the courtyard, end of the 1960s

Smještaj pojedinih elemenata sklopa, kao i njegovo prostiranje, također je moguće rekonstruirati prema spomenutim navodima. Stara kuća zvana kuhinja s konobom jest ona na južnom rubu sklopa, koja graniči s vrtom. Naime, velika se konoba i danas nalazi u njezinu prizemlju, a jedan dio konzola nekada drvenog stropa najkasnije se mogu datirati u kraj 15. ili početak 16. stoljeća, što je čini jednim od najstarijih dijelova sklopa. Na tlocrtu izrađenom prema austrijskom katastru iz 1834. godine označena je brojevima 185 i 186, a isti katastar navodi je kao *Casa d'abitazione ad un piano*.⁴³

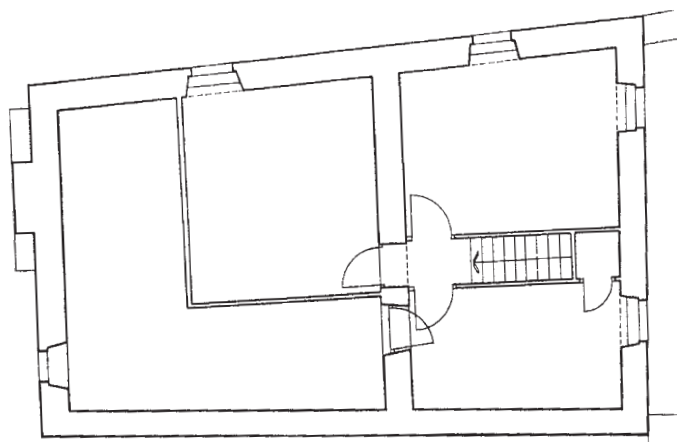
Ispred nje je druga kuća, *casa ... appreso la d.^a Cuccina*,⁴⁴ odnosno kuća koja sa sjevera zatvara dvorište, a ujedno je i sjeverna granica sklopa. Dokument iz 1663. godine donosi podatak da sklop na sjeveru graniči s javnom ulicom, *da borra Strada comun*,⁴⁵ a kako je ta kuća jedini dio sklopa koji graniči s javnom ulicom, može se smatrati za njegovu sjevernu granicu. Spomenuti austrijski katastar nekada najvjerojatnije jedinstvenu kuću donosi pod tri katastarska broja: 183, *Casa d'abitazione ad un piano con scala*, 188, *Casa d'abitazione ad un piano*, te 187, *Corte*, odnosno kućište koje je služilo kao dvorište u prvoj polovini 19. stoljeća.⁴⁶ Čestica 184 je dvorište, *Corte*, odnosno središnji prostor sklopa, koji se u dokumentima spominje kao *cortivo* ili *cortile*.⁴⁷ Teza s kućistima nalazila se zapadno od dvorišta, *Tezza e murache che resta per pon.^{te} del sud.^o Cortile*.⁴⁸ Austrijski katastar donosi ih kao dvorišta, a tada su to najvjerojatnije kućišta u funkciji dvorišta. Poznato je da je krov teze pao 1700. godine, te se može zaključiti da kasnije nije bio ozbiljnije popravlján.⁴⁹ Teze su bile ograđene zidom, *circuito delle Mure*, koji je graničio sa sklopom Fazanića, *Ponente li Signori Fassanei*.⁵⁰ Sjeverni rub tog dijela sklopa u katastru je predstavljen kao vrt pod brojem 3184, *Orto con frutta e viti*.⁵¹ Dokumenti ne donose spomen toga vrta prije 19. sto-

ljeća, te se najvjerojatnije radi o kasnijoj upotrebi nekada izgrađenog prostora.

Granica s juga je perivoj sklopa, *mezzodi il giardino*,⁵² što ga spominje još Julije Lucić krajem 16. stoljeća. Cijeli je vrt u katastru zabilježen kao jedna čestica: 3186, *Orto con frutta e viti*, i to u vlasništvu Petra Nisitea i Nikole Franetovića. Nisiteo je izravni nasljednik don Matija Hektorovića, zadnjeg fideikomisnog nasljednika Petra Hektorovića, čijem je fideikomisu Lucićev sklop pridružen oporukom Julije Lucić, dok je Franetović svoju polovicu kupio od Raffaelljevih, također izravnih nasljednika don Matija.⁵³ Dakle, cijela se čestica 3186 može smatrati za izvorni *giardino* sklopa Lucića, jer obojica vlasnika 1834. godine vuku svoje pravo vlasništva iz nasljedstva Julije Lucić.

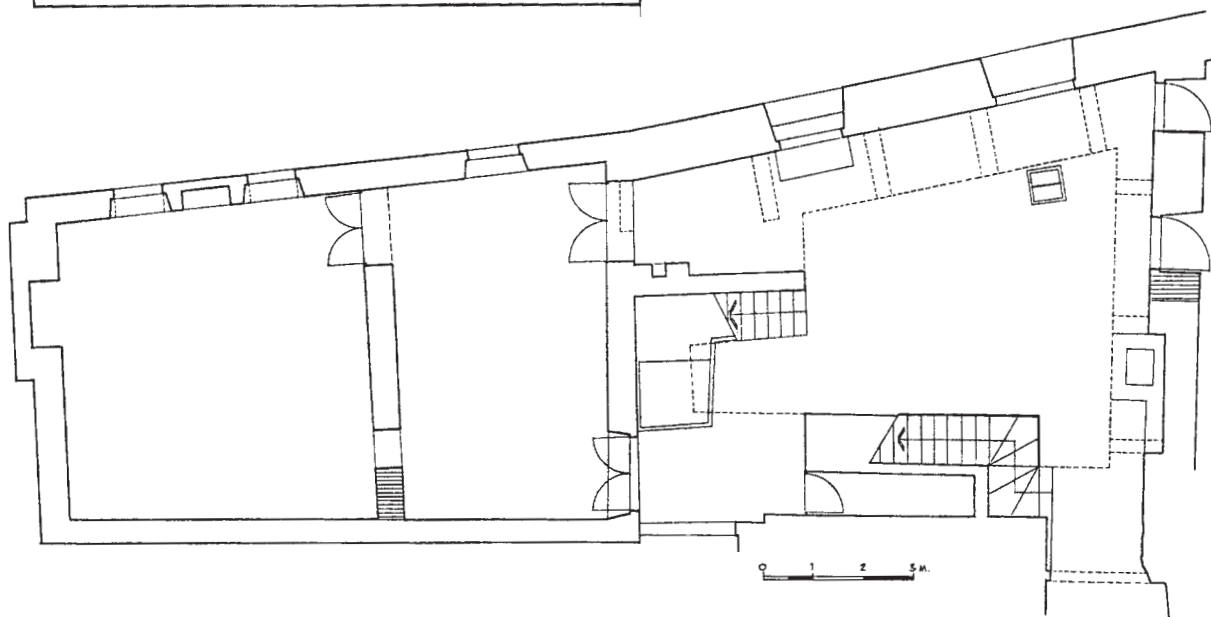
Danas je od sklopa malo što preostalo. Najočuvanije je dvorište sa šetnicama. Veliki perivoj najvećim je dijelom zapunjen kasnijim izgradnjama, a tek nekoliko elemenata sačuvanih na sjeveroistočnom dijelu omogućava kakvu-takvu rekonstrukciju hortikulturnog uređenja. Osim njih, djelomično je očuvana i *casa detta la cuccina*, velika kuća koja se nalazi uz sjeveroistočni ugao nekadašnjeg perivoja, dok su izvorni gabarit, raščlamba pročelja i unutrašnja organizacija kuće sjeverno od nje gotovo sasvim izgubljeni.

Fotografija južnog pročelja kuće koja graniči s vrtom, u dokumentima poznata kao stara kuća zvana kuhinja, s početka prošlog stoljeća i njezin arhitektonski snimak s kraja šezdesetih godina prošlog stoljeća, pokazuju široko pročelje, građeno od dobro klesanih kvadara i zaključeno zabatom. Raščlanjeno je s dvije prozorske osi. U prizemlju se nalaze tri manja prozora, nesimetrično postavljena, što odgovara podjeli prostora u unutrašnjosti prizemlja. Fotografija pokazuje i rupe u zidu otprilike na visini prvoga kata (arhitektonski snimka

Tlocrt kata kuće uz nekadašnji perivoj, kraj šezdesetih godina 20. stoljeća (Muzej hvarske baštine, Hvar)

First floor plan of the house beside the former park, end of the 1960s

Tlocrt prizemlja kuće uz nekadašnji perivoj i dvorišta, kraj šezdesetih godina 20. stoljeća (Muzej hvarske baštine, Hvar)

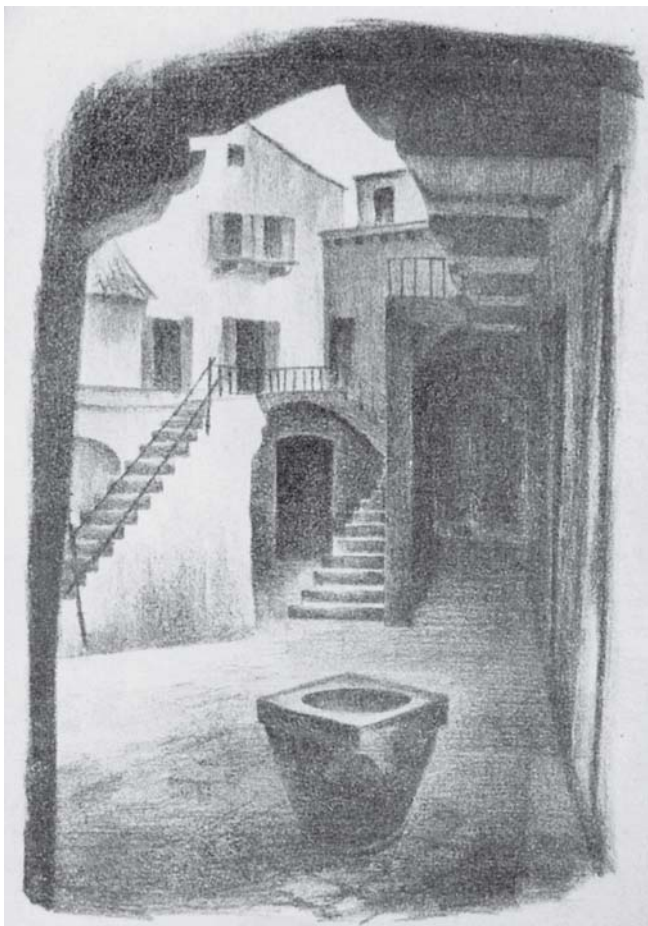
Ground-floor plan of the house beside the former park and the courtyard, end of the 1960s

više ih ne bilježi), koje su najvjerojatnije služile za uglavljiivanje okomitih greda odrine. Znatno gušće postavljene rupe nalaze se na visini drugoga kata, a možda su također služile uglavljiivanju drvenih greda. Prozori prvoga i drugoga kata pripadaju raščlambi 19. stoljeća. Uz prozore prvoga kata sačuvane su prozorske uši ukrašene biljnim motivom, koje pripadaju najstarijem sloju kuće. Mogu se datirati u kraj 15. ili prvu polovinu 16. stoljeća. Na sjevernoj kući sklopa ugrađen je ulomak prozora s gotičkim motivom dijamantnog šiljka, koji je možda pripadao prozorima prvoga kata ovog pročelja jer po arhitektonskoj dekoraciji pripada istom vremenu kao i prozorske uši.

Zapadno pročelje ove kuće također je jedno od najočuvanijih dijelova izvornog sklopa. Fotografija s početka dvadesetog stoljeća najstariji je poznati dokument o izgledu tog pročelja. Međutim, kuća je već u prvoj polovini 19. stoljeća podijeljena na dvije katastarske čestice, odnosno u dvije stam-

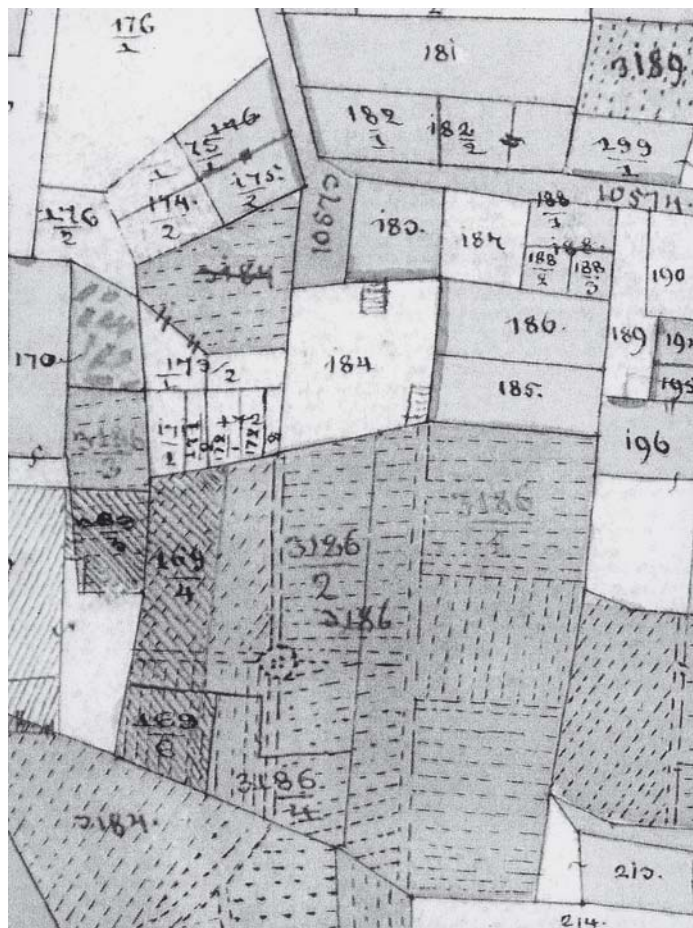
bene jedinice, a takva se podjela očituje i na pročelju. Vrata na sjevernom rubu prvoga kata naknadno su otvorena, što je vidljivo iz nepodudaranja širine nadvratnika s dovratnicima kao i po različitim obradama njihove površine. Dvostruki prozor u središnjoj osi kata otvoren je također početkom 19. stoljeća po uzoru na dvostruki prozor luminara, ali sačuvane konzole i prozorske uši otkrivaju da se tu nalazio nešto veći otvor. Pročelje je zaključeno snažno istaknutim olukom na konzolama, te luminarom s dvostrukim prozorom.

Jedini su izvorni otvor pročelja vrata na južnom rubu prvoga kata, koja povezuju stambeni prostor na katu sa šetnicom, te s dvorištem preko vanjskog stubišta. Spomenuta fotografija pokazuje vanjsko stubište, koje se okomito na ravninu pročelja penje do polovice njegove visine, a potom se grana u dva nasuprotna kraka. No to je također kasniji zahvat. Izvorna vanjska stubišta u dvorištu pokazuje katastarski snimak iz 1834. godine: uz južni rub prizemlja diže se jednokrako

Juraj Plančić, Biskupija (dvorište ljetnikovca Lucić), litografija, 1925. godina

Juraj Plančić, Bishopric (the courtyard of Lucić villa), lithograph, 1925

Ljetnikovac Lucić na katastarskom snimku Staroga Grada iz 1834. godine s reambulacijom iz 1881. godine

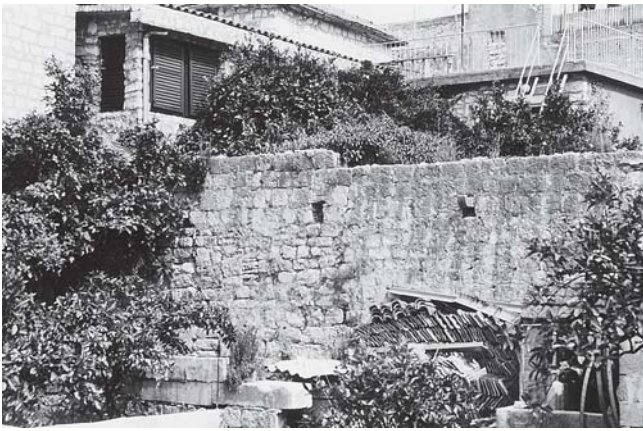
Lucić villa on the cadastral map of Stari Grad from 1834 with reambulation from 1881

stubište (prošupljeno otvorom zaključanim svodom, kojim se prolazilo do vrata konobe), dok je sjeverna kuća sklopa povezana s dvorištem drugim jednokrakim vanjskim stubištem na zapadnom rubu južnog pročelja, postavljenim okomito na njegovu ravninu. Fotografija s početka dvadesetog stoljeća također ukazuje na naknadnu prigradnju najnižega, okomitoga kraka stubišta na izvorno stubište. Ostala pročelja sklopa ne pokazuju tragove izvorne raščlambe jer su sljubnice u strukturi zida nedavno ispunjene, a osim nekoliko potprozornika na sjevernoj kući nije sačuvan nijedan izvorni otvor. Treba istaknuti renesansnu posudu od majolike ugrađenu u zabat južnoga pročelja sjeverne kuće,⁵⁴ što pokazuje da je ona sadašnju katnost imala i u 16. stoljeću.

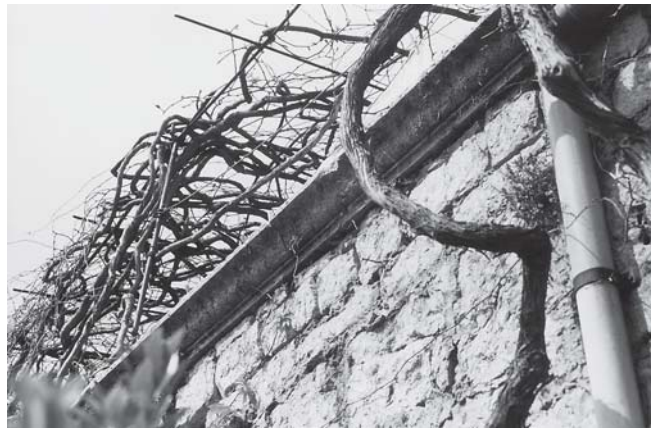
Šetnica na konzolama izvorno se pružala uz tri strane dvorišta. Završavala je na sjevernom i južnom rubu zapadnog pročelja južne kuće sklopa, poznate kao stara kuća zvana kuhinja. Šetnica je oslonjena na dvostruke konzole, plošno obrađene, koje su međusobno povezane svodovima. Na njima su oslonjene kamene ploče šetnice, čiji je vanjski rub profiliran. Na rubu šetnice bili su postavljeni profilirani kameni stupići na koje je opet bio postavljen tanji i izduženiji stupić, koji je nosio gredu odrine. Dokaz postojanju odrine iz-

nad šetnice, barem u dijelu uz južnu kuću sklopa, prikaz je stupića na fotografiji s početka dvadesetog stoljeća (danas nije sačuvan nijedan), kao i činjenica da konzole na zapadnom pročelju južne kuće, koje visinom odgovaraju visini izvornih stupića, imaju žlijeb namijenjen nošenju drvene grede odrine. Dvorište sklopa bilo je izvorno popločano nepravilnim kamenim pločama, iako klesanima, a na njegovomu jugozapadnom dijelu sačuvana je kruna bunara. Kruna je jednostavna, zaobljenog tijela s istacima u četverokutnom zaključku. Postavljena je na izvorno kameno podnožje.

Perivoj sklopa Lucića u Starom gradu umnogome je bio sličan perivoju Lucića u Hvaru. Oba perivoja Julija Lucić u kodicilu oporuke naziva *giardino*.⁵⁵ U 18. stoljeću perivoj je u upotrebi kao korisni vrt, što je poznato iz dokumenta o njegovu iznajmljivanju parunu Frani Petroviću 1702.–1705. godine⁵⁶ i dokumenta o dugu za najam Nikole Sazunića i Josipa Mulanovića iz 1753. godine.⁵⁷ Jedini su iole sačuvani dijelovi perivoja ulomak istočnog, ogradnog zida i ulomak niskog zidića koji je odvajao šetnicu od zemljanih ploha. Na istočnom zidu perivoja sačuvane su konzole sa žlijebom namijenjene nošenju odrine, a u današnjem vrtu sačuvana je i jedna baza stupića odrine, iz čega se može zaključiti

Sačuvani ulomak zida nekadašnjeg perivoja
Preserved fragment of the wall of the former park

Profilirana poklopnicica dvorišnog zida
Profiled cap of the courtyard wall

da je šetnica uz zid bila natkrivena odrinom. Visina sačuvanog ulomka ogradnog zida također pokazuje da je perivoj bio ograđen dosta visoko, odnosno da je bio koncipiran kao zatvoreni vrt. Navedeni ulomci pokazuju jednako hortikulturno uređenje, barem u rubnim dijelovima, kakvo je i u Hvaru, a visina zida ukazuje na hortikulturnu ideju vrta nepovezanog s okolnim krajolikom, što je i glavna, u osnovi srednjovjekovna, osobina hvarskog perivoja.

U središnjem dijelu vrta također je postojala ograđena šetnica, kakvom je prikazuje fotografija s početka dvadesetog stoljeća. Istu šetnicu pokazuje i katastarski snimak iz 1834. godine, što mu daje određenu vjerodostojnost jer spomenuti katastar često šetnice u vrtu prikazuje shematski. Prema katastru perivoj je bio podijeljen na dva dijela: zapadni, ortogonalno podijeljen na četiri polja s proširenjem na križistu, i istočni, manji dio izduženog oblika, koji se sastojao od tri polja, otprilike jednake veličine, podijeljena šetnicama u smjeru istok–zapad. Središnje polje bilo je dodatno prepolovljeno manjom šetnicom u smjeru sjever–jug.

Zahvaljujući arhitektonskim snimkama s kraja šezdesetih godina prošlog stoljeća, danas je većim dijelom poznata izvorna unutrašnja organizacija prostora južne kuće sklopa, dok za sjevernu kuću arhitektonske snimke tada nisu napravljene. Kako su sedamdesetih godina kuće temeljito preinačene (ugradnja armiranobetonskih međukatnih konstrukcija), izvorna unutrašnja organizacija sjeverne kuće danas je izgubljena. Međutim, prema mnogim pokazateljima sjeverna je kuća već u ranijim stoljećima doživjela znatno veće izmjene u odnosu na južnu kuću, te se postavlja pitanje što je i krajem šezdesetih godina dvadesetog stoljeća bilo sačuvano.

Tlocrt prizemlja južne kuće pokazuje diobu prostora na dva dijela: manji u zapadnom dijelu i veći u istočnom. Diobu se može smatrati izvornom jer je prate izvorni prozori na južnom pročelju i profilirane konzole nekadašnje drvene stropne konstrukcije u unutrašnjosti. Vrata na južnom dijelu prizemlja zasigurno su izvorna, dok se za ona na sjevernom rubu to ne može sa sigurnošću tvrditi.

Jednaka podjela prostora nastavlja se i na prvom katu. Diodom kuće prostor na katu bio je tankim, pregradnim zidovima u smjeru sjever–jug podijeljen na dva jednaka dijela.

Vrata na unutrašnjem zidu koja spajaju istočnu i zapadnu prostoriju nisu izvorna, nego su probijena u sklopu navedene diobe kuće. Unutrašnje je stubište recentno i nastalo je ponovnim povezivanjem kuće u cjelinu, a namijenjeno je pristupu na drugi kat, koji je podignut sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća. Nije poznat smještaj stubišta koji je vodio u potkrovlje izvorne kuće. Također nije moguće razlučiti smještaj pojedinih prostorija unutar sklopa, osim osnovne podjele na gospodarsko prizemlje i stambeni prvi kat. Kuhinju, po kojoj je nazivana cijela kuća, nije moguće pronaći. Kuća se ističe visokim potkrovljem, koje je, sudeći po velikom luminaru na zapadnom dijelu krovišta, također imalo stambenu namjenu.

Posebnu pozornost u razmatranju sklopa Lucića u Starom Gradu treba posvetiti njegovoj arhitektonskoj dekoraciji. Može se podijeliti na dva osnovna tipa: raniju dekoraciju, kojoj pripadaju profilirane konzole stropa u konobi, prozorske uši na zapadnom pročelju južne kuće, profilacije poklopnicice dvorišnog zida prema perivoju, kruna bunara u dvorištu i konzole sa žlijebom na istočnom zidu nekadašnjeg perivoja. Navedeni elementi mogu se datirati u kraj 15. i prvu polovinu 16. stoljeća, a ni po čemu se ne razlikuju od arhitektonske dekoracije toga vremena na primjerima graditeljstva u hvarskoj komuni. Slične će primjere na hvarskom ljetnikovcu Lucića Cvito Fisković povezati »s dubrovačko-korčulanskim graditeljskim radionicama«.⁵⁸

Drugi tip arhitektonske dekoracije sklopa Lucića u Starom Gradu jedinstven je primjer u stambenoj arhitekturi hvarske komune, i osim na ovom sklopu pojavljuje se još samo na nekoliko usamljenih primjera, među kojima svakako treba istaknuti najraniji: stup hvarskoga kneza i providura Francesca Coca kod crkve Kruvenice u Hvaru iz 1550. godine.⁵⁹

Važna je njegova pojava na Lucićevo ljetnikovcu u Hvaru. Konzole stropa dvorane na katu ladanjske kuće pripadaju tom tipu dekoracije, a Cvito Fisković u spomenutom radu zapazio ih je i naglasio: »Udubeni profil kamenih zubaca je inače neobičan u dalmatinskom graditeljstvu 16. i ostalih stoljeća.«⁶⁰ Na starigradskom ljetnikovcu navedenom tipu pripada cijela arhitektonska dekoracija zapadnog pročelja južne kuće: kameni oluk s konzolama, profilacija kamenih

Kruna bunara u dvorištu
Crown of the well in the courtyard

greda izvornih vrata, prozorske uši i konzole sa žlijebom. Na južnom pročelju sjeverne kuće jedan manji prozor uokviren je kamenim gredama iste profilacije, sekundarno upotrijebljenima. Moguće je da te kamene grede potječu s izvornog prozora koji se nalazio u središnjoj osi prvoga kata zapadnog pročelja južne kuće. Dekorativni elementi šetnice oslonjene na konzole u dvorištu sklopa, stupići ograde i stupići odrine, u cijelosti pripadaju tom tipu dekoracije. Profilacija ruba kamenih ploča kojima je šetnica popločana također je dio iste arhitektonske dekoracije, iako se na prvi pogled može učiniti različitom: te profilacije samo su razvijeniji primjer profilacija koje se nalaze u zaključku glavica stupića ograde šetnice.

Pojavu ove vrste arhitektonske dekoracije treba povezati s Antunom Lucićem,⁶¹ sinom i jedinim nasljednikom Hanibala Lucića, odnosno, u najvećem dijelu, s njegovim zahvatima poslije paljenja Hvara i Staroga Grada 1571. godine.⁶² Umro je sredinom narednog desetljeća,⁶³ te se pojava te vrste arhitektonske dekoracije može datirati između 1571. i 1585. godine. Pojava konzolica udubljenog profila, kako taj tip arhitektonske dekoracije naziva Cvito Fisković, jedino uza strop dvorane ladanjske kuće Ljetnikovca u Hvaru očito upućuje na neki kasniji popravak vezan uz pad stropa i krovišta nad njim. Arhivski dokumenti o Ljetnikovcu s početka 17. stoljeća ne govore o nečem ruševnom,⁶⁴ iako je sklop zasigurno spaljen 1571. godine,⁶⁵ tako da se pouzdano može pretpostaviti njegov popravak u posljednim desetljećima 16. stoljeća, kada su starije konzolice zamijenjene sadašnjima.

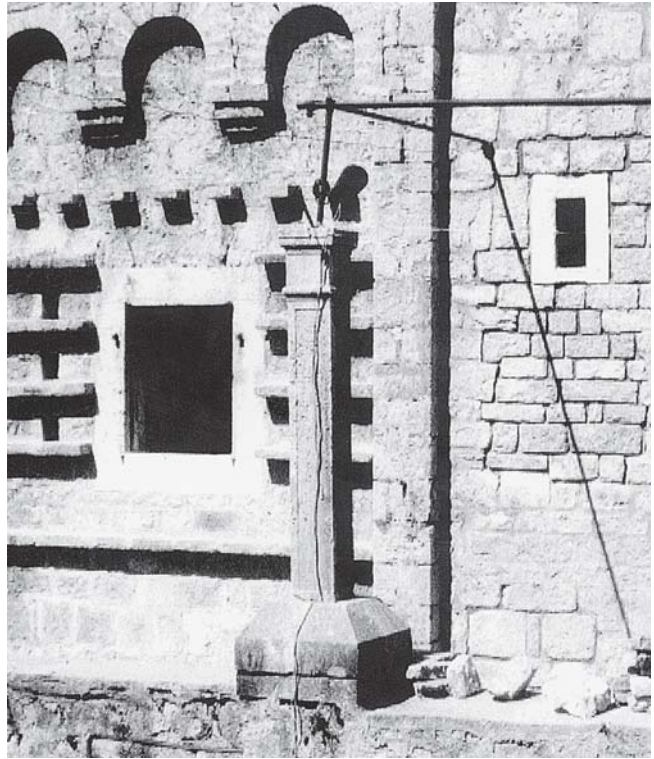
Konzola udubljenog profila sa zubom za nošenje grede odrine, zapadno pročelje kuće uz nekadašnji perivoj
Cavetto-moulded console with a dentil supporting the beam of the pergola, west façade of the house beside the former park

Na sklopu u Starom Gradu Antun Lucić imao je značajnu ulogu. Julija Lucić navodi da su sklop gradili Hanibal i Antun Lucić, tako da se može pretpostaviti da poslije očeve smrti Antun zatječe nedovršeni sklop, koji je također stradao 1571. godine. Šetnicu na konzolama u dvorištu u cijelosti se može pripisati Antunu Luciću, kao i najveći dio južne kuće sklopa, dok se perivoj i stariji elementi arhitektonske dekoracije mogu povezati s Hanibalom Lucićem. Nažalost, današnje stanje sklopa ne omogućava detaljniju razdiobu. No treba naglasiti zanimljiv primjer miješanja jedne i druge vrste dekoracije u nizanju konzola nekadašnjega drvenog stropa u konobi. Očito je dio starijih konzola, propalih u požaru 1571. godine, bio zamijenjen novima.

U Starom Gradu na dvije se kuće pojavljuju iste konzole kao i na sklopu Lucića, međutim može se zasigurno tvrditi da one potječu iz ovoga sklopa, odakle su tijekom 19. stoljeća odnošene i sekundarno upotrijebljene. Na Tvrđalju Hektorovića pojavljuju se stupići odrine kakvi su postojali i na šetnici u dvorištu sklopa Lucića. Smješteni su na vrhu zida iznad ribnjaka, a podržavali su odrinu koja se nalazila na terasi iznad prolaza oko ribnjaka. Baza tih stupića identična je bazi koja je sačuvana u vrtu Lucića. Njihovu pojavu također treba povezati uz Antuna Lucića, odnosno njegovu suprugu Juliju Lucić, koja je kao unuka Petra Hektorovića bila nasljednica Tvrđalja od 1572. do 1594. godine. Datiranje tih stupića omogućava pretpostavke i o ozbiljnijim zahvatima Antuna i Julije Lucić na Tvrđalju, kao što baza stupića na Tvrđalju omogućava pretpostavku da su stupići odrine u perivoju Lucića u Starom Gradu bili sličniji tvrđaljskom primjeru nego onima u perivoju hvarškoga Ljetnikovca.⁶⁶ Privrženost Antuna Lucića jednostavnom, udubljenom profilu možda najbolje pokazuje njegova nadgrobna ploča u nekadašnjoj crkvi dominikanca u Hvaru. Na ploči je, uz grb, na malom udubljenom polju zapisano: »SEPULCHRVM ANTONII LVCII HAEREDVQUEMO ET SVCESSORVM EIVS«. ⁶⁷

Uho udubljenog profila, zapadno pročelje kuće uz nekadašnji perivoj
Cavetto-moulded ear, west façade of the house beside the former park

Stupić odrine setnice na Tvrdalju
Terrace pergola column on Tvrdalj

Bilješke

1

Točno prezime roda Lucića zapravo je Lučić jer se radi o patronimiku od imena Luka. U ovom radu zadržao sam prezime Lucić jer je ono dio kulturne i znanstvene tradicije, a osim toga uvođenje hvarskih Lučića u literaturu otvara mogućnost miješanja s trogirskim Lučićima. **J. Kovačić**, *Nekoliko podataka o Hanibalu Lučiću*, »Mogućnosti«, 7–9, Split 1999., str. 177–180.

Ogranak Lucića kojem pripada pjesnik Hanibal pojavljuje se u Starom Gradu u ranom 16. stoljeću, no može se pretpostaviti da su tu bili i znatno ranije. Lucići su jedan od najstarijih plemićkih rodova komune, koji se zasigurno nalaze među vlasnicima zemljišta u Starigradskom polju barem od prve polovine 14. stoljeća. Monumenta historico-juridica Slavorum Meridionalium, Pars I., Statuta et Leges, Volumen III., *Statuta et leges Civitatis Buduae, Civitatis Scardoniae et Civitatis et Insulae Lesinae*, Zagreb, 1882.–1883., str. 334–355.

Hanibalov djed Katarin vlasnik je zemlje u istom polju u 15. stoljeću, što pokazuje dioba djedovine između Hanibala i njegove sestre Dominike 1520. godine. **J. Kovačić**, nav. dj., str. 181.

Antun Lucić, Hanibalov otac, 1488. godine osobno istupa pred kneza Francesca Capella s traženjem gracije za zasluge u ratu upravo u Starom Gradu, u kući kanonika Lucijana de Ozorisa. **N. Duboković-Nadalini**, *Jedna gratia Antuna Lucića oca pjesnika Hanibala iz 1488. godine*, »Zadarska revija«, 1, Zadar 1958., str. 66.

U 16. stoljeću Lucići su u Starom Gradu među istaknutijim plemićkim obiteljima, o čemu svjedoči Valierova vizitacija starigradskog dominikanskog samostana sv. Petra Mučenika, gdje 1579. godine zatječe njihov oltar Gospe Žalosne s grobnicom. Osim Lucića, od plemićkih obitelji, tada oltare imaju još samo obitelji Balci i Grivičić. Kasnije vizitacije Staroga Grada ne spominju više Luciće kao vlasnike oltara i

grobnice u dominikanskoj crkvi, iz čega se može pretpostaviti da Lucići (cijeli rod) poslije smrti Julije Lucić nisu značajnije prisutni u Starom Gradu. **D. Domančić**, *Valierova vizitacija na otoku Hvaru i Visu*, Arhivska grada otoka Hvara, I., Hvar 1961., str. 31.

2

P. Kuničić, *Petar Hektorović – njegov rod i Tvrdalj*, Dubrovnik 1924., str. 78; **isti**, *Spomenica starogradske ženske pučke škole*, Sarajevo 1925., str. 10.; **D. Berić**. – **N. Duboković-Nadalini**. – **M. Nikolanci**, *Popis spomenika otoka Hvara*, Split 1958., str. 69.

3

C. Fisković, *Ljetnikovac Hanibala Lucića u Hvaru*, »Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku«, god. VIII.–IX., Dubrovnik 1962., str. 216, bilj. 134.

4

Vidi bibliografiju o Tvrdalju u: **M. Gamulin**, *Tvrdalj Petra Hektorovića u Starom Gradu na Hvaru*, Zagreb 1988.

5

Sličan toponim nalazi se na sjevernim obroncima Dolca u Hvaru. Zanimljiv je primjer lokaliteta Beccadellijeva ljetnikovca na Šipanu koji se naziva Biskupovo, a predio Biskupija. **N. Grujić**, *Ljetnikovac Lodovica Becadellija na Šipanu*, »Peristil«, 12–13, Zagreb 1969.–1970., str. 99.

6

Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Arhiv Hektorović, sv. 4.

7

Isto, str. 1.

8

Isto, str. 4–5.

9

Isto, str. 7

10

Ovaj zapis potvrđuje da je nedaleko sklopa stajala starigradska loža. Predio se i danas naziva Pod Ložu, dok je ime Biskupija izgubljeno. U lapidariju dominikanskog samostana u Starom Gradu čuva se grb hvarškoga kneza i providura Daniela Trona iz 1574. godine. Može se pretpostaviti da je s Lože jer je to bila jedina, koliko je danas poznato, javna građevina u Starom Gradu toga vremena na kojoj je knez, u svojstvu državnog službenika, mogao istaknuti svoj grb. U tom slučaju grb s urezanom godinom bio bi sigurna datacija izgradnje Lože.

11

Isto, str. 8.

12

Isto, str. 9.

13

Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Arhiv Hektorović, svezak 74, spis 39.

14

C. Fisković, *Spomenici otoka Visa od IX. do XIX. stoljeća*, u: »Viški spomenici«, Split 1968., str. 185–188.; **N. Petrić**–**A. Tudor**, *Ladanjska izgradnja prostora hvarske komune*, »Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji«, 37, Split 1997.–1998., str. 240.

15

G. Novak, *Hvar kroz stoljeća*, JAZU, Zagreb 1972.; **C. Fisković**, *Dalmatinska renesansna hortikultura – Perivoj Hanibala Lucića u Hvaru*, »Hortikultura«, 1, Zagreb 1964.; **C. Fisković**, nav. dj. (1968.); **C. Fisković**, nav. dj. (1962.); **C. Fisković**, *Novi podaci o Hanibalu Luciću*, u: »Baština starih hrvatskih pisaca«, Split 1978.; **C. Fisković**, *Baština starih književnika na Visu*, u: »Baština starih hrvatskih pisaca«, Split 1978.; **J. Kovačić**, nav. dj. Najvažniji arhivski izvori su Hektorovićeve arhiv u Zavodu za povijesna istraživanja HAZU u Dubrovniku, te Kaptolski arhiv i arhiv samostana benediktinki u Hvaru.

16

Njezino je stvarno ime najvjerojatnije bilo Nicolotta, a ne Marija Cippico, kako se ranije pretpostavljalo. Kćer je Jerolima, a unuka Koriolana Cippica. Milica je bilo njezino ime u kući Cippica, slično sestri Petri, koju su zvali Dobrica. Njihova »kućna imena« još jednom potvrđuju podatak G. B. Giustiniana iz 1553. godine da žene u plemićkim kućama mletačke Dalmacije nisu znale talijanski, odnosno da je jezik u plemićkim kućama bio hrvatski. Podaci iz hvarske komune, gdje Korneliji Hektorović te Antoniji i Ursuli Ivanić krajem 18. stoljeća trebaju prevoditi oporuke koje one diktiraju na hrvatskom jer ne znaju talijanski, potvrđuju da je do kraja vladavine Mletačke Republike hrvatski bio jezik najboljih kuća. Primjer trogirске plemkinje Jelene Vitturi, udane u Hvaru za Budimira Fazanića, koja od 1685. do 1711. godine vodi računsku knjigu na čakavskom, te supruga Tome Vidalija iz bračke plemićke obitelji Vusio, kojoj krajem 17. stoljeća također prevode oporuku na talijanski, dodatne su potvrde te činjenice. Treba napomenuti da je Hanibalova poslanica odgovor na parfem koji mu je poslala Milica Koriolanović, što je vrijedan podatak o kulturi življenja prve polovine 16. stoljeća. Vidi: **J. Belamarić**, *Pjesnikovi ljubavni jadi – Što znamo o Milici Koriolanovićevoj, muzi Hanibala Lucića?*, »Vijenac«, god. X, 211, Zagreb, 4. travnja 2002., str. 5; **C. Fisković**, nav. dj. (1962.), str. 212, bilj. 128; **C. Fisković**, *Računske bilježnice Hvarkinje Jelene Fazane iz 17. i 18. stoljeća na čakavskom*, »Čakavska rič«, 2, Split 1974.; **C. Fisković**, *Ambijenti Vetranovićeve pjesničkog stvaranja*, u: *Baština starih hrvatskih pisaca*, Split 1978., str. 245.

17

T. Maroević, *Listovi palme, listovi papira*, u: »Dike ter hvaljenja«, Logos, Split 1986., str. 123.

18

Zavod za povijesne znanosti HAZU, Dubrovnik, Arhiv Hektorović, svezak 39, spis 9. U Plančićevu *Inventaru arhiva Hektorović* navodi

se kako je to popis imanja Antuna Lucića u smislu cjelokupnog veleposjeda. Međutim, ovdje se radi o kasnijem prijepisu dijela imanja Antuna Lucića, jer navedeni popis donosi samo zemljišta na prostoru Starigradskog polja. Poznato je da Hanibal Lucić proglašava sina Antuna za univerzalnog nasljednika, te bi ukupan popis imanja trebao sadržavati i ostala zemljišta na Hvaru i Visu, a svakako i nekoliko kuća, od kojih je spomenuta samo polovica neke kuće u Starom Gradu. Stoga se može zaključiti da se radi o prijepisu dijela inventara, najvjerojatnije za potrebe benediktinki, koji se odnosi na zemljišta u središnjem otočkom polju, a koje su one naslijedile ostavštinom Julije Lucić. Vidi: **S. Plančić**, *Inventar Arhiva Hektorović*, I. dio, Stari Grad 1980., str. 34.

19

Isto: *Terren in Parsine con arbore figheri.../ In Zarevo poglie con figheri.../ Vigna in ... detta Zartani Dolci, et l'altra in Zamirgie.../ Un pezzo di terra in Città Vecchia, loco detto Tuardagl acquistato per il quondam Signor Anibale Lucio da Zuanne Gliubich, .../ Un terren in campo di S. Steffano loco detto Moze.../ Una vigna nel campo di Citta Vecchia loco detto Vurisie.../ Una ... vigna nel sopradetto loco Vurisie.../ Vigna, et terreno in campo di S. Steffano loco detto Draceviza.../ Vigna ... in campo di Città Vecchia in Garmiza.../ Vigna in campo di S. Steffano loco detto Blato.../ Vigna col terreno in campo di S. Steffano loco detto Petrova Starina.../ La ... vigna nel detto campo loco detto Moze.../ La terza vigna col terreno posta nel sopradetto campo loco detto Draceviza.../ Un terren in campo di S. Steffano sopra Cicagl Dol .../ Vigna nel sudetto campo loco detto ina Dolza.../ Horto in Citta Vecchia.../ terreno in campo di S. Steffano loco detto Zamirie.../ Vigna nel sudetto campo loco detto Gobse.../ Vigna... in campo di S. Steffano loco detto Cicagl Dol sopra il terra di S. Barbara.../ Vigna... in campo di S. Steffano in Gelsa loco detto Cloccun.../ Vigna nel sopradetto campo appresso Varbosca.../ Vigna nel sopradetto campoloco detto Moze.../ La metà d'una casa coperta di pianche...*

20

S. Plančić, *Inventar Arhiva Hektorović*, III. dio, Stari Grad 1984., str. 202. Popis odjeće donesen je u: **P. Kuničić**, nav. dj. (1924.), str. 46.

21

Oporuka Antuna Lucića objavljena je u: **C. Fisković**, nav. dj. (1962.), str. 214–215, bilj. 131.

22

G. Novak, *Testament Hanibala Lucića i njegove neveste Julije*, »Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor«, 4, Beograd 1925., str. 121.

23

Julija Lucić kćerka je Petra Gazarovića i Lukrecije Hektorović, jedinice Petra Hektorovića. Julija je s djedom bila povezaniya nego bi se to očekivalo, jer je njezin otac rano umro. Kako Lukrecija nije imala braće ni sestara, a vjerojatno ni Petar Gazarović, najveći dio brige o njima preuzeo je Petar Hektorović. Pjesnik je 13. siječnja 1554. godine potpisao za Juliju vjeridbeni ugovor s Antunom Lucićem, iz čega je bjelodano da je smatran za njezina najbližeg muškog srodnika, odnosno potpisivao je ugovor koji bi inače potpisao njezin otac ili stric. Zanimljivo je da je ugovor predviđao miraz od iznimno malih 100 dukata, pri čemu se očito računalo na Julijino pravo nasljedstva. **S. Plančić**, nav. dj. (1980.), str. 70. O povezanosti Julije i Antuna Lucića s Petrom Hektorovićem govori i podatak da liječnik Vincenzo Vanetti piše sonet na talijanskom posvećen Antunu Luciću, a šalje ga na ocjenu Petru Hektoroviću. Sonet je objavljen u prvom izdanju *Ribanja i ribarskog prigovarjanja* 1568. godine. Vidi: **C. Fisković**, *Doprinos za povijest zdravstva u gradu Hvaru*, »Acta Medicinæ Pharmaciae Veterinae«, 2, Zagreb 1973.; **T. Maroević**, *Prigovarjanje kao lovina*, u: *Zrcalo Adrijansko*, Rijeka 1989.

24

G. Novak, *Testament Hanibala Lucića i njegove neveste Julije*, »Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor«, 4, Beograd 1925., str. 125–134.

25

S. Plančić, nav. dj. (1980.), str. 98.

26

Dokumenti se čuvaju u Arhivu Hektorović u Zavodu za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku. Vidi: **S. Plančić**, isto, str. 8, 10, 15, 34, 39, 47, 76, 99; **S. Plančić**, *Inventar Arhiva Hektorović*, II. dio, Stari Grad 1982., str. 5, 9, 24, 30, 31, 60, 64, 73, 79, 94; **S. Plančić**, nav. dj. (1984.), str. 19, 42, 97, 131, 202, 238.

27

S. Plančić, nav. dj. (1980.), str. 99.

28

S. Plančić, isto, str. 56.

29

Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Arhiv Hektorović, sv. 45, spis 19.

30

Nedugo poslije ove diobe, Marija Hektorović preudala se za Ivana Krstitelja de Buffalis iz Trogira. Njen sin iz braka s Julijom Jakšom, Ivan Nikola Jakša, bio je župnik u Kaštel Štafiliću, kamo ga je, poslije svog preseljenja u Trogir, najvjerojatnije dovela majka. Rečeni Ivan Nikola bio je pjesnik nabožnih pjesama, a ostavio je i dva povećća rukopisna sveska u kojima je prikupio pučke pobožne pjesme i životopise svetaca. Rukopisi se čuvaju u župnom uredu u Kaštel Štafiliću pod naslovom *Libar pisnih i životih od mnogih svetac... koje pomnivo složi i čini upisati D. Nikola Duhnichia ali Giaxa godista 1720*. Zanimljivo je naglasiti da Ivan Nikola Jakša u pučkom okruženju Kaštela upotrebljava hrvatski nadimak svoje obitelji, Duhnići, kao prvo prezime. Nadimak su dobili po smještaju njihova velikog stambeno-gospodarskog bloka uz crkvu sv. Duha u Hvaru. **H. Morović**, *Nepoznati hvarsko-viški pjesnik s početka 18. stoljeća*, »Bilten Histo-rijskog arhiva komune hvarske«, 5–6, Hvar 1963., str. 295.

Preudaja Marije Hektorović dovela je do nove diobe 1689. godine u kojoj se spominje: »... la meta del cortile e la Tezza al Bufallis con casa detta la cucina...«. Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Arhiv Hektorović, sv. 4.

Od 1679. do 1714. godine traje parnica između Matija Hektorovića i njegovog sina Markantuna Hektorovića protiv Vidalija, Buffalisa i Gazarovića oko fideikomisa Petra Hektorovića i nasljedstva Julije Lucić. **S. Plančić**, nav. dj. (1982.), str. 5.

Oko 1702. godine Jakov Gazarović sekvestrira cijeli sklop na račun duga Ivana Krstitelja Vidalija, protiv čega Hektorovići podižu posebnu parnicu. **S. Plančić**, nav. dj. (1984.), str. 238.

Navedeni Matij i Markantun Hektorović postaju jedini vlasnici sklopa Lucića početkom 18. stoljeća što se može zaključiti iz činjenice da Franetovići 1813. godine kupuju sklop jedino od Nisiteovih i Raffaelijevih, a koji su vlasnici sklopa prema ostavštini don Matija Hektorovića, sina Markantuna, posljednjeg Hektorovića u Starom Gradu. Poslije kupnje 1813. godine, Franetovići se spore s prodavateljima još do 1857. godine, kada definitivno prestaju razne diobe i parnice, započete još 1595. godine.

31

Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Arhiv Hektorović, sv. 28, spis 4.

Copia tratta dall' autent.^a essist.^o appr.^o Sig.^r Marc' Ant.^o Hettoreo

Adi 23 Lug.^o i677 Lesina

Beni dell heredita del q.^m Sig.^r Antonio Hettoreo q.^m Sig.^r Gio: Fran.^{co} divisi tra noi Gio: Batt.^a Vidali, et Giulio Giaxa VV: NN. heredi del sud.^o q.^m Sig.^r Antonio

Prima parte casamenti

La Casa in Città V.^a d.^a la Cucina con la meta delle Terazze, il Cortile e Cisterne; nei non la portione da len.^{to} del Giardino, atrovasi il tutto

A. Tudor: Ljetnikovac Hanibala Lucića u Starom Gradu na Hvaru

hipoticato appreso il Sig.^r Fanfogna, estimati essi beni da periti lire cinque mille seicento e sesanta una soldi disdotto

L566i:i8

La altra metà del detto Giardino hipotecato dal q.^m Sig. Giovanni Domenico Hettoreo con Instrum.^{to} di 22. agosto i658 per lire quattrocento, Lo stesso am.^{to} et pretensioni acquistate con Instrumento di 4. lug i674 dal Sig.^r Anzolo Fanfogna nella Casa in Città V.^a appreso la d.^a Cucina, et nell' alora metà del Cortile, Cisterne e Terazze, si come anco nella Tezza e murache che resta per pon.^{to} del sud.^o Cortile comparse per Duc.^{ti} 400; Restando la parte portione obligata pagare alla portione seconda lire mille e quattrocento che sono la meta delli sud.^{ti} Capitali; et cio in rag:di, di lire doicento all' anno; restando nella parte portione nella lire mille e quatrocento, ual

L i400

Omnij alijs

L 706i:i8

Io Nicolo Barbis di Ven: Aut: N. Pub. ho fatto — dall' — essist.e appr.o Gio: Batt.a Vidali —.

32

Vidi bilj. 24.

33

Vidi bilj. 2.

34

Vidi bilj. 7. **G. Boerio**, *Dizionario del dialetto veneziano*, Venecija 1856., ristampa anastatica Giunti, Firenca 1988.

CORTIVO, s.m. *Corte*, cioè *Quella d'una casa; ma intendiamo Corte grande.*, str. 202.

TEZA, (coll' e larga ela z dolce) s.f. *Tetoia*, *Tetto fatto in luogo aperto, Fenile; Capanna, Stanza di frasche di paglia o anche murata, dove ripongonsi il fieno, le legne, i carri e gli strumenti rurali in custodia o ricovero.*, str. 747.

35

Vidi bilj. 9.

36

Vidi bilj. 28.

37

Vidi bilj. 29.

38

Vidi bilj. 31.

39

Isto.

40

Isto.

41

Isto.

42

Romaničke zidine grada Hvara imale su pri vrhu unutrašnjeg lica sličnu drvenu konstrukciju. Ne može se tvrditi da je pojava šetnice oslonjene na konzole pri vrhu unutrašnjeg lica dvorišnog zida ladanjsko-gospodarskog sklopa Lucića u Starom Gradu izravno preuzimanje s hvarskih gradskih zidina, međutim je sasvim izvjesno da se radi o arhitektonskom elementu preuzetom iz fortifikacijske arhitekture. Mogućnost pogleda prema krajoliku s povišenog mjesta potreba je ladanjske arhitekture. U tom je smislu posebno zanimljiv primjer na Kanavelićevu sklopu u gradu Korčuli. Tamo je dvorišni zid ukrašen zupcima prsobranima, a pod njima se pruža šetnica oslonjena na konzole. Na korčulanskom primjeru šetnica je zasigurno bila natkrivena odrinom, a cijela kompozicija kao da je izravna posuđenica iz fortifikacijske arhitekture. **C. Fisković**, *Južnohrvatske dalmatinske odrine*

16.–19. stoljeća, »Hortikultura«, 1–4, Zagreb 1994., str. 4; **C. Fisković**, *Urbanističko usavršavanje Korčule Kanavelićeva vremena*, »Zbornik otoka Korčule«, 3, Zagreb 1973.

43

Državni arhiv u Splitu – Arhiv mapa i karata za Istru i Dalmaciju.

44

Vidi bilj. 31.

45

Vidi bilj. 29.

46

Vidi bilj. 31.

47

Isto.

48

Vidi bilj. 31.

49

Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Arhiv Hektorović, sv. 4.

50

Vidi bilj. 29.

51

Vidi bilj. 31.

52

Vidi bilj. 29.

53

M. Gamulin, nav. dj., str. 110–113.

54

C. Fisković, *Graditeljstvo grada Hvara u 16. st.*, »Radovi Instituta za hrvatsku povijest«, 10, Zagreb 1977., str. 457.

55

Vidi bilj. 24.

56

S. Plančić, nav. dj. (1984.), str. 238.

57

S. Plančić, nav. dj. (1982.), str. 79. Godine 1748. jedini zakupac, ovdje perivoja Lucić, jest Nikola Sazunić, koji tada dug od 36 libara isplaćuje u nekoliko različitih moneta, što upućuje na kolanje novca

raznih država u Starom Gradu kao posljedicu čestih pomorskih zvanja njegovih stanovnika.

58

C. Fisković, nav. dj. (1962.), str. 230.

59

Glavica stupa i baza gotovo su identične ostalim primjerima, dok su uglovi tijela stupa bogatije profilirani nego je to slučaj u ostalim primjerima. **C. Fisković**, nav. dj. (1977.), str. 464.

60

C. Fisković, nav. dj. (1962.), str. 228.

61

J. Kovačić, nav. dj., str. 188.

62

G. Novak, *Hvar kroz stoljeća*, Zagreb 1972., str. 108.

63

Isto, str. 190.

64

C. Fisković, nav. dj. (1962.), str. 177–182.

65

Turci su se 1571. godine iskrcali u uvali Pokonji dol, istočno od grada, a u njega su ušli starim putem koji obrubljuje ljetnikovac Lucića s istoka i sjevera, dakle bio im je prvi na putu prema Hvaru i vrlo lako osvojiv. Kako je grad potpuno spaljen, nemoguće je vjerovati da je ljetnikovac ostao netaknut.

66

Navedeno je da se arhitektonska dekoracija koja se odlikuje jednostavnim, udubljenim profilom može u svim primjerima povezati uz zahvate Antuna Lucića između 1571. godine i njegove smrti početkom narednog desetljeća 16. stoljeća. Međutim, u Jelsi na Trgu sv. Ivana postoji balkon koji se u cijelosti može povezati s navedenim tipom dekoracije, iako se kuća na kojoj se nalazi, prema dosada poznatim dokumentima, ne može povezati s Lucićima ili Hektorovićima. Balkon je, slično šetnici na konzolama u dvorištu starigradskog ljetnikovca Lucića, oslonjen na profilirane konzole, između kojih je sagrađen svod. Stupići balkona slični su starigradskim, ali je kamena gređa kojom je balkon zaključen bogato profilirana, slično vijencu iznad natprozornika balkonskih vrata.

67

N. Duboković-Nadalini, *Grbovi u bivšoj crkvi sv. Marka u Hvaru*, »Prilozi povijesti otoka Hvara«, 3, Hvar 1969., str. 34.

Summary

Ambroz Tudor

The Villa of Hanibal Lucić in Stari Grad on the Island of Hvar

Hanibal Lucić, a Croatian renaissance poet, is also interesting as a builder of villas. Three of his villas are well-known today: the suburban one in Hvar, and the ones in Stari Grad and Vis. Cvito Fisković analysed the villa in Hvar in the 1960s, while the author here wishes to present the poet's villa in Stari Grad.

The rustic villa in Stari Grad is the heart of Lucić's estate in Starigradsko polje, just like the complex in Kut on the Island of Vis is the heart of the local estate. Hitherto published documents regarding Hanibal Lucić depict the poet as a hard-working and pragmatic landowner.

Rich documentation on the villa in Stari Grad is available due to a number of lawsuits and court settlements regarding the inheritance of Petar Hektorović in the 17th and 18th century. Petar Hektorović inherited the Lucić complex from Julija Lucić, the granddaughter of Petar and the wife of Hanibal Lucić. The documents are stored in Hektorović archives in the Institute of Historical Sciences of the Croatian Academy of Arts and Sciences in Dubrovnik.

The rustic villa is located in the north-west part of Stari Grad, on the outskirts of the town. Owing to the looseness of the town, the complex successfully developed its size, the number of elements, and the intricacy of articulation. The north façade is oriented towards a public street, however, the only relationship the complex has with the town's network is through its entrance. All the elements of the complex are organised around the inner courtyard, while the most articulate façade is the south façade, overlooking the vineyards and orchards of Starigradsko polje. The major distinction between a rustic villa and other houses or complexes within a town is that the spatial organisation of a rustic villa is closed within itself,

meaning that its elements are organised around inner open-space courtyards and gardens. Furthermore, the main façades of residential houses tend to overlook the immediate landscape.

The first division of the Lucić complex from 1622 shows that the complex consisted of a house, a warehouse, a plot of land, an old house serving as a kitchen with cellar, a park and a courtyard with a cistern. Other documents mention another important detail unique in the architecture of the communes in Hvar – *terazze*, a pathway next to the inner surface of the courtyard wall resting on consoles.

A special attention should be paid to the architectural decorations of Lucić complex in Stari Grad. There are two basic types of decorations. The earlier type dating from the end of the 15th and the first half of the 16th century shows no difference from the decorations characteristic of the local architecture of that period. Cvito Fisković connects some similar examples from the villa in Hvar with *»the architectural workshops from Dubrovnik and Korčula«*.

The second type of decorations is unique to the residential architecture of the Hvar commune. Except for this complex, it occurs in a few other isolated examples. It is important that it can be found on the Hvar villa. The ceiling consoles of the hall on the first floor belong to this type of decorations. Cvito Fisković had noticed them and pointed out that *»the Cavetto moulding of stone dentils is nonetheless unusual for Dalmatian architecture of the 16th and other centuries«*. The entire architectural decoration on the west façade of the south building belongs to this type.

The occurrence of this type of decorations should be connected with Antun Lucić, the son and the sole heir of Hanibal Lucić, and mostly with his interventions after Hvar and Stari Grad had been burnt down in 1571. He died in the middle of the next decade and we can therefore date this type of architectural decorations between 1571 and 1585.

Key words: Hvar, Stari Grad, Lucić, villa, 16th century

Translation: R. Mikloška